

**Гетьман Анатолій Павлович**  
доктор юридичних наук, професор,  
проректор з наукової роботи  
Національного юридичного  
університету імені Ярослава Мудрого,  
академік НАПрН України

## **ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Для дослідження окресленої тематики доцільно зробити посилання на доповідь ЮНЕСКО «Світ в пошуках ефективної стратегії зростання», яка була оприлюднена 10 листопада 2015 р. та присвячена розвитку світової науки<sup>1</sup>. На жаль, в Україні ця подія залишилася непомітною незважаючи на те, що зроблені в доповіді висновки мають безпосереднє відношення до стабілізації та подальшого росту нашої держави й добробуту населення. Наведу лише декілька суттєвих тез, що містяться у доповіді: за період з 2007 по 2013 роки світові видатки на науку зросли на 30,7%, тоді як за цей же час світовий ВВП збільшився лише на 20%; суттєво зростають видатки на наукові дослідження в країнах, що розвиваються – Бразилія, Індія, Туреччина, а також деяких країнах африканського континенту; стрімко нарощують свій відсоток у світових видатках на науку країни Південно-Східної Азії.

---

<sup>1</sup> <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235407r.pdf>

Головний висновок проведеного дослідження наступний – у багатьох країнах світу прийшли до розуміння про те, що без інвестицій в науку не можна покладатися на зростання економіки.

Яке ж місце у світовому науковому марафоні належить Україні? За станом на 2012 р. (витяг із доповіді) інвестиції в НДДКР склали 0,86% ВВП, тоді як (для порівняння) в Сінгапурі – 2,43%, в Німеччині – 2,82%, в Ізраїлі – 4,4%. За чисельністю дослідників на 1 млн. населення Україна поступається своїм сусідам – Польщі, Словаччині, Угорщині, Чехії. Але викликає тривогу інше. Вже зараз лунають заклики на рівні деяких народних депутатів України та чиновників від Кабінету Міністрів України до скорочення видатків на освіту і науку. Якщо держава буде рухатися в запропонованому цими особами напрямку, суспільство втратить своє майбутнє, свідомо відмовиться від можливості після завершення існуючої кризи забезпечити стійке економічне зростання. Саме тому науковці повинні згуртуватися навколо національної ідеї – наука понад усе, – та продовжити продукувати наукові здобутки для відновлення та подальшого забезпечення екологічного, політичного, соціального та культурного зростання і розвитку України, в т. ч. і в сфері екологічних суспільних відносин.

Доленосною для держави стала Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами з іншої сторони від 27 червня 2014 р., яка була ратифікована Верховною Радою України від 16 вересня 2014 р.

Угода про асоціацію стала найамбітнішим документом в історії незалежної України як за масштабом тих відносин, які регулюватимуться у рамках асоціації, так і за характером реформ, які вже почала проводити наша держава з метою імплементації Угоди. За своїм обсягом і тематичним охопленням Угода є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеним ЄС. Вона визначає якісно новий формат відносин з ЄС на принципах «політичної асоціації та економічної інтеграції». Ця Угода має унікальний характер, адже виходить далеко за рамки угод про асоціацію, які були укладені ЄС свого часу з країнами Центральної та Східної Європи.

Цілями асоціації, відповідно до ст. 1 Угоди, є: сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих відносинах, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах; забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу у всіх сферах, які становлять взаємний інтерес; сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН; запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС; посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод; запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

Таким чином, Угодою про асоціацію між Україною та ЄС окреслено коло ключових питань (політичних, економічних, соціальних, екологічних та ін.), які необхідно реалізувати державі для входження до Європейського співтовариства в якості його повноправного (асоційованого) члена. Окрім того, зазначене коло питань – це ті стандарти, які постають перед національним (в т.ч. екологічним) законодавством і повинні бути імплементовані ним як складові елементи.

При визначенні стану екологічного законодавства України і особливо перспектив його розвитку в умовах євроінтеграції, важливо враховувати фактори, що на нього впливають. Ці фактори різноманітні за характером і часом дії, результатами дотичних наслідків (позитивні або негативні), підставами їх виникнення, змін та припинення тощо. Серед них особливого значення набувають політичні та економічні чинними, територіальна та фінансова децентралізація та інші фактори, які мають вплив на розвиток екологічного законодавства в умовах дії Угоди про асоціацію України та ЄС.

Політичні чинники впливу. Основи двостороннього співробітництва між Україною та ЄС в екологічній сфері, і пов'язане з цим формування та запровадження національної екологічної політики визначає глава УІ Угоди про асоціацію, яка має назву «Навколишнє середовище». Згідно зі статтями 360 та 361, сторони розвивають і зміцнюють співробітництво з питань охорони навколишнього середовища й таким чином сприяють

реалізації довгострокових цілей сталого розвитку і зеленої економіки. Передбачається, що посилення природоохоронної діяльності матиме позитивні наслідки для громадян і підприємств в Україні та ЄС, зокрема, через покращення системи охорони здоров'я, збереження природних ресурсів, підвищення економічної та природоохоронної ефективності, інтеграції екологічної політики в інші сфери політики держави, а також підвищення рівня виробництва завдяки сучасним технологіям. Співробітництво має на меті збереження, захист, поліпшення і відтворення якості навколишнього середовища, захист громадського здоров'я, розсудливе та раціональне використання природних ресурсів та заохочення заходів на міжнародному рівні, спрямованих на вирішення регіональних і глобальних проблем довкілля у таких сферах: зміна клімату; екологічне управління та аналогічні питання, зокрема освіта і навчальна підготовка, доступ до інформації з питань навколишнього природного середовища та процесу прийняття рішень; якість атмосферного повітря; якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; управління відходами та ресурсами; охорона природи, зокрема збереження і захист біологічного та ландшафтного різноманіття (екомережі); промислове забруднення і промислові загрози; хімічні речовини; генетично-модифіковані організми, в т.ч. у сільському господарстві; шумове забруднення; цивільний захист, зокрема стихійні лиха і антропогенні загрози; міське середовище; екологічні збори.

Для ефективної реалізації співробітництва у сфері екологічної політики створено багато двосторонніх інститутів, які є ключовими під час прийняття подальших відповідних рішень. Таке співробітництво здійснюється шляхом планування заходів з подолання наслідків катастроф та інших надзвичайних ситуацій; обміну інформацією та експертами; організації та проведення спільної дослідницької діяльності; розробки стратегії, зокрема щодо глобальних змін клімату, з метою досягнення сталого розвитку; дослідження шкідливого впливу людини на компоненти навколишнього природного середовища та інші<sup>1</sup>.

Всупереч цьому в юридичній літературі висловлюється думка про те, що Україна, на жаль, знаходиться ще далеко від європейських стан-

---

<sup>1</sup> Івасечко О. Співпраця України та Європейського Союзу в галузі охорони довкілля // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – Вип. 24. – 2012. – С. 75.

дартів правової регламентації взаємин із довкіллям. Але окреслення євроінтеграції в якості стратегічної мети розвитку нашої держави, активізація політики реального приведення законодавства та рівня добробуту громадян у відповідність з євростандартами свідчать про перспективність цих процесів. Поступова адаптація національної законодавчої бази до законодавства ЄС є реальним чинником змістового формування системи екоправового виховання в Україні. Європейське співтовариство дуже прискіпливо ставиться до реального виконання взятих на себе державою-членом обов'язків із охорони довкілля, і доки в Україні буде мати місце декларативність певних законодавчих положень та політичних ініціатив, інтеграція буде неможлива<sup>1</sup>.

Багатограним є вплив економічного фактора на розвиток екологічного законодавства в умовах євроінтеграції. В країнах Євросоюзу економічний механізм впливу на забезпечення раціонального природокористування та охорону довкілля поєднує в собі дві великі групи законодавчо закріплених регуляторів екологічної поведінки господарюючих суб'єктів<sup>2</sup>.

Перша група спрямована на примушення забруднювачів довкілля обмежувати свою екологічно небезпечну діяльність. Це цілісна система регуляторів, що включає: платежі за викиди, скиди, поховання або розміщення забруднюючих речовин, платежі за погіршення якості природних умов; екологічні податки, що знімаються з прибутку товаровиробників, які випускають продукцію з небезпечними екологічними компонентами; штрафні санкції, компенсаційні виплати за порушення екологічного законодавства, стандартів якості навколишнього природного середовища, завданий збиток здоров'ю населення.

Друга група регуляторів, що активізує природоохоронну діяльність господарюючих суб'єктів у країнах ЄС, спрямована на їх спонукання до поліпшення стану довкілля. Саме вона є наймогутнішим інструментарієм оздоровлення навколишнього природного середовища, оскільки, з одного боку, економічно приваблива для природокористувачів, а з іншого – дає змогу здійснювати перехід до принципово нової технологіч-

<sup>1</sup> Остапчук Т. Т. Адаптація природоохоронного законодавства України к требованиям ЕС – фактор быстрого развития евроинтеграции // Науковий вісник Академії муніципального управління : серія «Управління». – Вип. 3-4. – 2015. – С. 180.

<sup>2</sup> Гетьман А. П., Лозо В. И. Правовые проблемы экологической политики Европейского союза и Украины : монография. – Х.: Право, 2014. – С. 48, 49.

ної політики, тобто від контролю над забрудненням навколишнього природного середовища – до його запобігання. За допомогою державних субсидій, податкових пільг, позик, кредитів за низькими відсотками, режиму прискореної амортизації природоохоронного устаткування, купівлі-продажу прав на забруднення відбувається стимулювання екологічно безпечної поведінки природокористувачів. Такі економічні регулятори сприяють впровадженню превентивних техніко-технологічних та організаційних методів боротьби з деградацією довкілля, переходу на безвідходну і ресурсозберігаючу основу суспільного виробництва<sup>1</sup>.

На рівні національного екологічного законодавства економіко-правовий механізм раціонального природокористування та охорони довкілля знайшов своє відображення в основних його джерелах. Започаткована в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища», низка економічних важелів у врегулюванні екологічних суспільних відносин була підтримана законодавством України. Сьогодні економічний механізм в екологічній сфері набуває розгалуженої системи. Такі поняття як «економічне стимулювання» (гл. 19 Лісового кодексу України, гл. 35 Земельного кодексу України), «економічне регулювання» (гл. 7 Водного кодексу України), «організаційно-економічні заходи» (ст. 22 ЗУ «Про охорону атмосферного повітря»), «економічне забезпечення» (р. 6 ЗУ «Про природно-заповідний фонд») – стали легальними в суспільстві і знайшли своє відображення в приписах екологічного законодавства.

Відповідно до ст. 41 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» серед елементів економічного механізму забезпечення охорони довкілля передбачено: взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної та господарської діяльності підприємств, установ та організацій з раціональним використанням природних ресурсів та ефективністю заходів по охороні навколишнього природного середовища на основі економічних важелів; визначення джерел фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; встановлення лімітів використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище; встановлення ставок екологічного податку; надання підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам податкових кредитних та інших пільг при впровадженні ними

---

<sup>1</sup> Малиш Н. А. Екологічна складова економічної політики України [Електронний ресурс] // Державне управління : теорія і практика. – 2009. – № 1. (9). – С. 5.

маловідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії, здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; відшкодування в установленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Натомість, окремі науковці висловлюють застереження стосовно наведених елементів економічного механізму охорони довкілля. Зокрема, за думкою Н. Р. Малишевої та М. І. Єрофєєва не всі економічні заходи, наведені в ст. 41 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», за своїм змістом є суто економічними. Це стосується, зокрема, лімітів використання природних ресурсів, викидів і скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, які значною мірою є адміністративними заходами. Відшкодування збитків, завданих порушенням законодавства про охорону довкілля також є, насамперед, заходом юридичної відповідальності. Взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної та господарської діяльності підприємств, установ та організацій з раціональним використанням природних ресурсів та ефективністю заходів по охороні навколишнього природного середовища на основі економічних важелів, за думкою авторів наведеної точки зору, взагалі має бути віднесено до загальних принципів охорони довкілля, а не до економічних заходів<sup>1</sup>.

Частково поділяємо таку думку та вважаємо за необхідне внести відповідні корегування у чинне екологічне законодавство з урахуванням ustalених в економічній та юридичній літературі розумінь економіко-правового механізму забезпечення раціонального природокористування та охорони довкілля.

Незважаючи на існуючі застереження, зазначена система економічного механізму в тому чи іншому обсязі знайшла своє відображення й в інших законодавчих актах екологічного законодавства України. Так, зокрема в ст. 29 Водного кодексу України серед організаційно-економічних заходів щодо забезпечення раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів передбачено: видачу дозволів на спеціальне водокористування; встановлення ставок зборів за спеціальне водо-

---

<sup>1</sup> Малишева Н. Р., Єрофєєв М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». – Х.: Право, 2017. – С. 218, 219.

користування; надання водокористувачам податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідходних, безвідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, здійснення відповідно до законодавства інших заходів, що зменшують негативний вплив на води; відшкодування в установленому порядку збитків, заподіяних водним об'єктам у разі порушення вимог законодавства.

Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря (ст. 22 ЗУ «Про охорону атмосферного повітря») передбачають: екологічний податок; відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону атмосферного повітря; надання підприємства, установам, організаціям та громадянам-суб'єктам підприємницької діяльності податкових, кредитних та інших пільг у разі впровадження ними маловідходних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій, застосування заходів щодо регулювання діяльності, що впливає на клімат, здійснення інших природоохоронних заходів з метою скорочення викидів забруднюючих речовин та зменшення рівнів впливу фізичних і біологічних факторів на атмосферне повітря; участь держави у фінансуванні екологічних заходів і будівництві об'єктів екологічного призначення.

Разом з тим, в юридичній літературі висловлюється думка про те, що «економізація» національного екологічного законодавства ускладнюється труднощами виходу України із загальної економічної кризи та переходу до ринкової моделі розвитку. Також існують й інші чинники, які гальмують повною мірою реалізацію закріплених в екологічному законодавстві положень про економічний механізм охорони довкілля, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки на шляху вирішення екологічних проблем. Серед них – послаблення державного контролю, посилення боротьби за владу та лобіювання корпоративних інтересів, перерозподіл власності, обмеженість у матеріальних ресурсах, неплатоспроможність населення, зниження зацікавленості суспільства до екологічних проблем, кризовий екологічний стан довкілля та ін.<sup>1</sup> До цього слід додати й те, що Всесвітній економічний форум (Давос – 2017) відводить Україні 85-е місце зі 138 країн, оцінених під час складання Індексу глобальної конкурентоспроможності через низку

---

<sup>1</sup> Діденко Т. І. Екологічне законодавство України: проблеми «економізації» його змісту // Право та державне управління. – 2013. – № 1. – С. 68.



факторів, у т.ч. і нестале використання природних ресурсів. Економіка України у результаті впливу цих негативних факторів може втрачати до 11% ВВП. Як зазначає міністр екології та природних ресурсів України, лише через високий рівень забруднення атмосферного повітря втрати держави досягають 15% врожаю. За даними ВООЗ, кожні дві години в Україні помирають 3 людини через поганий стан довкілля. Але питання охорони навколишнього природного середовища, за думкою міністра, до цього часу в державі не є пріоритетними<sup>1</sup>.

Важливим чинником впливу на реформування екологічного законодавства в умовах дії Угоди повинна стати територіальна та фінансова децентралізація в Україні. Як свідчить досвід держав-членів ЄС, в останні два десятиліття найбільші успіхи в підвищенні ефективності природоохоронної діяльності були досягнуті за рахунок удосконалення організаційно-правового механізму охорони довкілля шляхом децентралізації екологічної сфери. Тому європейська міжнародна практика згідно прийнятими законами в більшості країн надає органам місцевої влади широкі повноваження у вирішенні екологічних проблем. Реалізація природоохоронної діяльності в багатьох напрямках супроводжується розробкою місцевих стандартів, але при цьому дотримання національних або наднаціональних гігієнічних, соціальних та екологічних нормативів є їх невід'ємним елементом.

Вагомим вектором формування сучасних механізмів забезпечення охорони навколишнього природного середовища є процес оптимізації бюджетної децентралізації. Одним з основних напрямів покращення її процесу можуть бути чіткий вплив місцевого самоврядування на формування податкових надходжень на конкретній території, вихід на національний фінансовий ринок, а також відміна обов'язкового вилучення коштів у разі перевиконання дохідної частини місцевого бюджету. Таким чином, ці заходи будуть сприяти зміцненню фінансової самостійності місцевих громад, а отже нададуть більше можливостей для реалізації природоохоронних заходів<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів. – 16 жовтня 2017 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/news/31775.html>

<sup>2</sup> Патока І. В. Формування механізмів державної екологічної політики на рівні місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні з урахуванням євроінтеграційних процесів // Інфраструктура ринку. – Вип. 2. – 2016. – С. 228–233.

Як свідчить практика, доходи місцевих бюджетів зросли в результаті здійснення першого етапу бюджетної децентралізації. Запровадження реформи бюджетної децентралізації дало змогу забезпечити збільшення ресурсу місцевих бюджетів від 20 до 40 відсотків, та направляти їх на виконання регіональних екологічних програм. Зокрема, рішенням Волинської обласної ради від 10 лютого 2016 р. затверджена регіональна екологічна програма «Екологія 2016-2020» як єдина обласна комплексна екологічна програма по вирішенню проблем охорони навколишнього природного середовища і стабілізації його стану. Основними напрямками цієї програми в проведенні природоохоронних заходів за перше півріччя 2017 року були заходи з охорони і раціонального використання водних ресурсів, охорони та раціонального використання земель, раціонального використання і зберігання відходів та охорони і раціонального використання природних рослинних ресурсів.

В той же час, незважаючи на активне проведення реформи децентралізації, в т.ч. й фінансової, держава залишає за собою пріоритетне право на фінансування вагомих і суттєвих національних екологічних програм. Так, відповідно до розпорядження КМ України «Про затвердження переліків бюджетних програм, порядки використання коштів державного бюджету за якими визначаються у 2016 р. Кабінетом Міністрів України, та позабюджетних програм, за якими затверджені порядки використання коштів державного бюджету» від 18 лютого 2016 р. з державного бюджету фінансувалися такі екологічні програми: «Реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ» та «Збереження етнокультурної спадщини регіонів, постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи» Таким же розпорядженням КМ України від 11 січня 2017 р. бюджетні кошти були виділені на екологічні програми: «Розвиток та поліпшення екологічного стану зрошувальних та осушених систем», «Реконструкція гідротехнічних споруд захисних масивів дніпровських водосховищ» та «Підтримка у безпечному стані енергоблоків та об'єкта «Укриття» та заходи щодо підготовки до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС-9»<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/118-2016-%D1%80/conv>; <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/15-2017-%D1%80/conv#n12>

До інших факторів впливу на реформування екологічного законодавства в умовах євроінтеграції слід віднести законотворчу активність держави (за останні три роки) як у сфері прийняття законодавчих актів екологічного (або дотичного до цього) спрямування, так і у сфері ратифікації відповідних міжнародних угод, конвенцій та протоколів.

Зокрема, Верховною Радою України були прийняті ЗУ «Про стандартизацію» (2014 р.), «Про ринок природного газу» (2015 р.), «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управління водними ресурсами за басейновим принципом (2016 р.). Протягом 2016 р. здійснювалося опрацювання у Верховній Раді законопроектів «Про оцінку впливу на довкілля» та «Про стратегічну екологічну оцінку», які 4 жовтня 2016 р. прийняті в цілому, але 31 жовтня 2016 р. були повернуті з пропозиціями Президента України щодо доцільності їх доопрацювання. Доопрацьований законопроект «Про оцінку впливу на довкілля» прийнято Верховною Радою України 23 травня 2017 р., а законопроект «Про стратегічну екологічну оцінку» на засіданні Верховної Ради України 17 січня 2017 р. відхилено та планується розробка його нової редакції.

Триває робота щодо доопрацювання з урахуванням зауважень громадськості та центральних органів виконавчої влади проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» та нової редакції ЗУ «Про відходи» з урахуванням вимог Національної стратегії поводження з відходами.

Окрім того, за цей час були ратифіковані: Угода про правовий статус Регіонального екологічного центру для центральної та Східної Європи (ЗУ від 15.07.2015 р.); Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чорногорії про співробітництво в галузі захисту від природних та інших катастроф (ЗУ від 16.11.2016 р.); Паризька угода про зміну клімату (ЗУ від 14.07.2016 р.); Протокол про реєстри викидів та переселення забруднювачів (ЗУ від 3.02.2016 р.); Протокол про сталий транспорт до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (ЗУ від 16.03.2016 р.).

Підсумовуючи наведене, можливо зробити наступний висновок. Національне екологічне законодавство отримало унікальну можливість, ґрунтуючись на Угоді про асоціацію між Україною та ЄС, політичних, економічних, соціальних та інших гарантіях країн-членів Європейського

співтовариства, фінансовій допомозі країн-донорів, досягнути відповідності законодавчих та нормативно-правових актів правовій системі ЄС з урахуванням критеріїв, що висуваються до держав, які мають намір вступити до співтовариства, утворення відповідних інституцій та інших додаткових заходів, необхідних для ефективного правотворення і правозастосування в екологічній сфері. Імплементация директив та регламентів ЄС, зокрема «горизонтальних директив» (якість води, управління відходами, оцінка впливу на довкілля, промислове забруднення, доступ до екологічної інформації тощо), що забезпечить інтеграцію екологічної політики до інших галузевих політик, стане передумовою створення чіткого і прозорого механізму реалізації раціонального природокористування, збереження та відновлення природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і дотримання умов екологічної безпеки, захисту екологічних прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб та інших суб'єктів екологічного права.

#### Список використаних джерел:

1. Гетьман А. П., Лозо В. И. Правовые проблемы экологической политики Европейского союза и Украины : монография. – Х.: Право, 2014. – 280 с.
2. Діденко Т. І. Екологічне законодавство України: проблеми «економізації» його змісту // Право та державне управління. – 2013. – № 1. – С. 65-69.
3. Івасечко О. Співпраця України та Європейського Союзу в галузі охорони довкілля // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку. – Вип. 24. – 2012. – С. 73–78.
4. Малиш Н. А. Екологічна складова економічної політики України [Електронний ресурс] // Державне управління : теорія і практика. – 2009. – № 1. (9). – С. 1–9.
5. Малишева Н. Р., Єрофеев М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». – Х.: Право, 2017. – 416 с.
6. Остапчук Т. Т. Адаптація природоохоронного законодавства України к требованиям ЕС – фактор быстрого развития евроинтеграции // Науковий вісник Академії муніципального управління : серія «Управління». – Вип. 3-4. – 2015. – С. 172–182.
7. Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів. – 16 жовтня 2017 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/news/31775.html>

8. Патока І. В. Формування механізмів державної екологічної політики на рівні місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні з урахуванням євроінтеграційних процесів // Інфраструктура ринку. – Вип. 2. – 2016. – С. 228-233.

9. <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235407r.pdf>;

10. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/118-2016-%D1%80/conv>;

11. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/15-2017-%D1%80/conv#n12>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ  
РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО,  
ЗЕМЕЛЬНОГО Й АГРАРНОГО ПРАВА  
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали «круглого столу»  
(Харків, 8 грудня 2017 р.)



Міністерство освіти і науки України  
Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого

**СУЧАСНИЙ СТАН  
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ  
ЕКОЛОГІЧНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО  
Й АГРАРНОГО ПРАВА  
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Матеріали «круглого столу»

(Харків, 8 грудня 2017 р.)

За загальною редакцією професора *А. П. Гетьмана*

Харків  
«Право»  
2017

*За зміст та якість матеріалів  
відповідальність несуть автори публікацій*

**Організаційний комітет:**

**В. Я. Тацій** – д-р юрид. наук, проф., акад. НАН України, ректор Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, почесний президент, радник президії НАПрН України (*голова*); **А. П. Гетьман** – д-р юрид. наук, проф., проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, академік НАПрН України (*заст. голови*); **А. К. Соколова** – д-р юрид. наук, доц., зав. кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Є. П. Сустинів** – канд. юрид. наук, доц. кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **О. В. Лозо** – канд. юрид. наук, асист. кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Є. М. Копиця** – канд. юрид. наук, асист. кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **Е. Є. Туліна** – канд. юрид. наук, асист. кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; **О. О. Статівка** – аспірантка кафедри екологічного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**Сучасний стан та перспективи розвитку екологічного, земельного**  
С89 **й аграрного права в умовах євроінтеграції : матеріали «круглого столу»**  
(Харків, 8 груд. 2017 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана. – Харків : Право, 2017. – 322 с.

ISBN 978-966-937-303-8

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 8 грудня 2017 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного й аграрного права України.

**УДК 349.6(477)**

ISBN 978-966-937-303-8

© Національний юридичний університет  
імені Ярослава Мудрого, 2017

© Видавництво «Право», 2017



## Зміст

### НАУКОВІ ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

<i>Андрейцев В. І.</i> ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ .....	13
<i>Гетьман А. П.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ .....	21
<i>Арістова І. В., Шульга М. В.</i> ПРАВОВА ПРИРОДА АДАПТАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО Й АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС: ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ .....	33
<i>Балик Г. І.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА І ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ .....	38
<i>Гафурова О. В.</i> ЩОДО РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ .....	42
<i>Духневич А. В.</i> ДО ПИТАННЯ ЕКСПОРТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИВ НА РИНКИ ДЕРЖАВ – ЧЛЕНІВ ЄС .....	45
<i>Єрмоленко В. М.</i> ПОЛЕМІЧНІ НОТАТКИ З ПРИВОДУ ОДНІЄЇ ПУБЛІКАЦІЇ .....	48
<i>Каракаш І. І.</i> ПРО ФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА І ПРАВА УКРАЇНИ .....	54
<i>Кірін Р. С.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ .....	57
<i>Кобецька Н. Р.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ НАБУТТЯ ПРАВА КОРИСТУВАННЯ НАДРАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ .....	61